

تأثیر سبک شناختی ارزیابان سهام بر ارزیابی و برآورد قیمت سهام

دکتر ابوالقاسم مسیح آبادی - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور

اعظم پوریوسف - مربی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور

راحبه برومند - مربی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مینودشت

چکیده

هدف از تحقیق حاضر، بررسی تأثیر سبک شناختی ارزیابان سهام بر ارزیابی و برآورد قیمت سهام می‌باشد. فرضیه‌های تحقیق بر مبنای تقسیم بندی هرمان ویتکین از سبک شناخت می‌باشد. تحقیقات نشان داده است که مقدار مستقل از زمینه و وابسته به زمینه، قویترین شواهد مربوط به سبک های شناختی در روان شناسی شخصیت است. افراد وابسته به زمینه، توانایی کمتری برای رسیدن به ادراک و مشاهدات صحیح از طریق نادیده گرفتن زمینه یا بافت دارند، بنابراین ممکن است تحت تأثیر شلوغی، نامربوطی یا اطلاعات مبهم و گیج کننده قرار گیرد، که هیچ ارتباطی به موضوع تصمیم ندارد.

تصمیم گیرندگان مورد آزمون که کارشناسان و کارگزاران شرکتهای سرمایه گذاری بودند، تحت دو آزمون شامل "آزمون سبک شناخت" و "آزمون برآورد قیمت سهام" قرار گرفتند. آزمون سبک شناخت با استفاده از آزمون اشکال نهفته ویتکین انجام گرفت و بر مبنای آن آزمون شوندگان به دو گروه "مستقل از زمینه" و "وابسته به زمینه" تقسیم شدند. آزمون برآورد قیمت سهام نیز بر اساس پرسشنامه ای خود ساخته مشتمل بر ترازنامه، صورت سود و زیان و خلاصه گزارش حسابرسی شش شرکت واقعی انجام گرفت و از آزمون شوندگان خواسته شد، قیمت سهام شرکتهای مربوطه را برآورد کنند. داده‌های بدست آمده از طریق آزمون کای دو پیرسن، درست نمایی ماکزیمم، تحلیل واریانس سه طرفه و آزمون فیشر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها حاکی از آن بود که سبک

شناختی ارزیابان سهام بر فرایندهای ارزیابی، قضاوت و تصمیم‌گیری آنها نسبت به قیمت سهام تا حدی مؤثر است.

واژگان کلیدی: سبک شناختی مستقل از زمینه، سبک شناختی وابسته به زمینه ارزیابان برآورد، ارزیابی قیمت سهام.

(۱) مقدمه

روان‌شناسی رفتار، اثر خود را بر حیطه مالی نیز گذاشته است. هنگامی که نظریه‌های نوین مالی به پیشرفت‌های کنونی دست نیافته بود، برخی از اقتصاددانان مشهور مانند آدام اسمیت، ایروینگ فیشر، جان مینارد کینز و هری مارکوویتز عقیده داشتند، که پدیده‌های مربوط به روان‌شناسی فردی، قیمت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند. به عنوان مثال، اسمیت اثر پدیده‌های خود برتر بینی را در مشاغل پرخطر مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. وی عنوان کرد این پدیده‌ها باعث می‌شود، قیمت نیروی کار چنین مشاغلی از قیمت واقعی کم‌تر شود. فیشر در سال ۱۹۳۰ کتابی با عنوان "نظریه بهره" در مورد توهم پولی نگاشت. فیشر در بخشی از این کتاب به تشریح رفتار افراد در مورد پس‌انداز پرداخته است. وی این رفتار را با چیزهایی مثل خودکنترلی، دوراندیشی و عادت اشخاص در ارتباط می‌دانست. کینز در سال ۱۹۴۶ تعبیر مشهور خود را تحت عنوان "روح‌های حیوانی در بازار سهام" ارائه کرد. مارکوویتز در سال ۱۹۵۲ اظهار کرد، که اشخاص، سود و زیان خود را بر اساس نقاط مرجع^۱ تنظیم می‌کنند. از این پدیده می‌توان در قیمت‌گذاری بیمه استفاده کرد. همه موارد یاد شده نشان‌دهنده اهمیت مطالعه علوم رفتاری و روان‌شناسی در حوزه مالی می‌باشد.

در این تحقیق با تقسیم ارزیابان منتخب سهام (بر اساس تفاوت‌های فردی) به دو گروه مستقل از زمینه و وابسته به زمینه و مقایسه اظهار نظرهای آنها در مورد قیمت سهام شرکت‌های منتخب (بدون نام) با قیمت واقعی سهام شرکت‌ها، انتظار می‌رود که اظهار نظرهای دو گروه یکسان نباشد: برآورد ارزیابان وابسته به زمینه، تحت تأثیر اظهار نظر

حسابرسی قرار می‌گیرد ولی ارزیابان مستقل از زمینه، بدون توجه به نوع اظهارنظر حسابرسی، قیمت سهام شرکتهای مربوطه را برآورد می‌نمایند.

۲) بیان مسأله

نظریه های نوین مالی، به بحث مالیه رفتاری اشاره دارد. لیتر، مالیه رفتاری را به این صورت تعریف می‌کند: "مطالعه نحوه تفسیر و عکس العمل انسان ها به اطلاعات به منظور اخذ تصمیمات آگاهانه".

السن اظهار می‌کند، مالیه رفتاری به دنبال فهم، درک و پیش بینی نتایج حاصل از فرایندهای روان شناختی تصمیم گیری است. به عبارت دیگر مالیه رفتاری به دنبال تأثیر فرایندهای روان شناختی در تصمیم گیری است. مالیه رفتاری در تشریح چگونگی رفتار برخی گروه های سرمایه گذار نیز موفقیت داشته است، به ویژه در مورد نحوه تشکیل پرتفوی و چگونگی معاملات سرمایه گذاران در طول زمان.

سبک شناختی یکی از مهمترین عوامل در مواجهه افراد با کارهای نا آشنا و جدید است که نیاز به راه کار خاص خود دارد. در حقیقت سبک شناختی چارچوب فکری افراد را تعیین می‌کند [۷]. یکی از طبقه بندی های سبک شناختی، سبک شناختی مستقل از/ وابسته به زمینه است. این سبک برای اولین بار توسط هرمان ویتیکین در اوایل دهه ۱۹۴۰ مطرح شد. سینجر^۱ معتقد است که بررسی مقدار مستقل از زمینه و وابسته به زمینه، قویترین شواهد مربوط به سبک های شناختی در روان شناسی شخصیت است. افراد وابسته به زمینه تمایل دارند، یک موقعیت یا محرک را به صورت کل ادراک کنند و یک جزء را از کل زمینه جدا نمایند. این افراد تمایل به تجربیات ترکیبی داشته و قادر نیستند اقلام (اجزاء) اطلاعات را از بافت اطلاعات تمایز دهند. افراد مستقل از زمینه تمایل دارند تا بدون اتکا به زمینه دیداری، یک موقعیت یا محرک را پردازش و ادراک کنند. آنها برای حل مشکلات و تصمیم گیری، قادر به تغییر زمینه، متناسب با وظیفه مورد نظر خود می‌باشند و معمولاً یک

محرک پیچیده را به مؤلفه ها و اجزاء منشعب آن تجزیه و تحلیل می کنند و تمایل دارند اطلاعات را به بخش های متمایزی تقسیم کنند.

در پژوهش حاضر برانیم تا تأثیر سبک شناخت ارزیابان سهام، از نظر سبک شناختی مستقل از/ وابسته به زمینه را بر برآورد و ارزیابی قیمت سهام توسط آنها بررسی نماییم. جهت این مهم، صورتهای مالی منتخب ۶ شرکت بدون نام جهت برآورد قیمت سهام در اختیار نمونه ای از کارگزاران و کارشناسان شرکتهای سرمایه گذاری قرار گرفت. جهت سنجش استقلال و وابستگی برآوردهای صورت گرفته نسبت به زمینه، صورتهای مالی منتخب این شرکتهای به همراه گزارش حسابرسی به آزمون شوندگان داده شد و اظهارنظر حسابرسی به عنوان زمینه در نظر گرفته شد. به این صورت که اظهارنظر حسابرسی ۳ شرکت مشروط و اظهارنظر حسابرسی ۳ شرکت مقبول می باشد. انتظار می رفت نوع اظهارنظر حسابرسی بر برآورد قیمت سهام توسط آزمون شوندگان وابسته به زمینه تأثیر داشته باشد و بالعکس بر برآورد قیمت سهام توسط آزمون شوندگان مستقل از زمینه تأثیر نداشته باشد.

۲-۱) اهمیت و ضرورت تحقیق

تصمیم گیرندگان و استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری و حسابرسی باید بدانند که چه متغیرهایی بر استفاده آنها از اطلاعات تأثیر دارد، تا هنگام انتخاب و پردازش اطلاعات بهترین گزینش را داشته باشند. از آن جایی که افراد اطلاعات را به شیوه های متفاوتی استفاده می کنند، اگر ارجعیت های دریافت کنندگان اطلاعات حسابداری و حسابرسی، در فرآیند قضاوت و تصمیم گیری لحاظ شود، می توانیم امیدوار باشیم که استفاده از اطلاعات جهت اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری کاراتر و موثرتر شود. از طرف دیگر با توجه به نحوه ادراک و پردازش اطلاعات توسط افراد و مدل های تصمیم گیری آنها، بهتر می توان پاسخ گوی نیازهای اطلاعاتی آنها بود.

۲-۲) فرضیه‌ی بازار کارا و مالی رفتاری

همانطور که قبلاً عنوان شد، مالی رفتاری، مطالعه چگونگی تفسیر افراد از اطلاعات برای اتخاذ تصمیمات سرمایه‌گذاری آگاهانه می‌باشد و به دنبال تأثیر فرایندهای روان‌شناختی در تصمیم‌گیری است. علاوه بر آن مالی رفتاری را می‌توان پارادایمی دانست که بازارهای مالی با توجه به آن، با استفاده از مدل‌هایی مورد مطالعه قرار می‌گیرند، که دو فرض اصلی و محدودکننده پارادایم سنتی - پیشینه‌سازی مطلوبیت مورد انتظار و عقلانیت کامل - را کنار می‌گذارد. مالی رفتاری دوپایه اصلی دارد، یکی محدودیت در آربیتراژ استفاده‌کننده، زیرا این کار مستلزم پذیرفتن ریسک است. دوم روان‌شناسی، که با استفاده از آن رفتار و قضاوت سرمایه‌گذاران و هم‌چنین خطاهایی که اشخاص در هنگام قضاوت مرتکب می‌شوند، بررسی می‌شود.

بیشتر نظریه‌های اقتصادی بر این اساس بنا شده است، که افراد در مواجهه با رویداد های اقتصادی به صورت منطقی عمل می‌کنند و کلیه اطلاعات موجود را در فرایند سرمایه‌گذاری در نظر می‌گیرند. این فرضیه مبنای اصلی فرضیه بازار کارا است. اما محققان این فرضیه بنیادی را زیر سوال برده‌اند و مدارکی را کشف کرده‌اند، که نشان‌دهنده عدم وجود رفتار منطقی در مبحث سرمایه‌گذاری است.

طی دهه ۹۰ میلادی، اکثر تحقیقات مالی از تحلیل اقتصادسنجی سری‌های زمانی قیمت‌ها، سودهای نقدی و درآمدها به بسط مدل‌های روان‌شناسی افراد و ارتباط آن با بازارهای مالی سوق پیدا کرد. محققین استثناهای فراوانی را در بازارهای مالی پیش‌رو، داشتند که مدل‌های نظری قادر به تبیین آن نبود. بسیاری از سرمایه‌گذاران در گذشته به این نتیجه رسیده بودند، که پدیده‌های روان‌شناختی نقش مهمی در تعیین رفتارهای بازارهای مالی دارد. با این وجود تحقیقات مالی در این حوزه در طی دهه ۹۰ میلادی گسترش یافت.

دانیل کاهنمن روان‌شناس مشهور و یکی از بنیان‌گذاران مالی رفتاری، در سال ۲۰۰۱ به خاطر ارائه مدل‌هایی جهت تبیین رفتار سرمایه‌گذاران در شرایط عدم اطمینان به دریافت جایزه نوبل اقتصادی نائل شد.

از مطالعاتی که تمرکز خود را در حوزه رفتاری فردی سرمایه گذاران قرار دادند، می توان به مقاله اسلویچ^۲ درباره برداشت نادرست افراد از ریسک و مقالات تیورسکی^۳ و کاهنمن درباره تصمیمات شهودی و چارچوب های تصمیم^۴ در سال های ۱۹۷۴ و ۱۹۷۹ که نقش بنیادی در این زمینه داشتند، اشاره نمود [2].

۳) پیشینه تحقیقات سبک شناختی در حسابداری

عرب مازار و مسیح آبادی در پژوهشی تحت عنوان «ادارک اطلاعات حسابداری، قضاوت نسبت به آنها و اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری»، اثر اطلاعات حسابداری بر فرایندهای شناختی (ادراک، قضاوت و تصمیم گیری) را بررسی کردند. در این تحقیق ۲۳۵ نفر از متخصصین سرمایه گذاری در سهام در ۲۳ شرکت سرمایه گذرای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مورد آزمون قرار گرفتند. این آزمون ها شامل آزمون شناخت سبک تصمیم گیری و آزمون موقعیت ها و فرصت های سرمایه گذاری بود. در آزمون شناخت سبک تصمیم گیری، آزمون شوندگان به دو گروه اطلاعات مدار و مفهوم مدار تقسیم شدند. آزمون موقعیت و فرصت های سرمایه گذاری با استفاده از پرسشنامه ای مشتمل بر اطلاعات مالی ده شرکت واقعی، برای سه سال متوالی به عمل آمد. در این تحقیق اصول مستخرجه از روانشناسی با دستاوردهای متدولوژیکی در روان سنجی، اقتصاد سنجی و آمار در قالب مدل سازی ساختاری کوواریانسی تلفیق گردید واهم نتایج بدست آمده بدین شرح است: ۱- ادارک اطلاعات مداران و مفهوم مداران بر قضاوت آنها تأثیر دارد، ۲- ادارک اطلاعات مداران و مفهوم مداران بر تصمیم آنها تأثیر قابل توجهی ندارد، ۳- قضاوت اطلاعات مداران بر تصمیم نهایی آنها تأثیر دارد، ۴- فرایند تصمیم گیری اطلاعات مداران و مفهوم مداران یکسان نیست، ۵- اطلاعات مداران درست تر تصمیم می گیرند، ۶- مفهوم مداران نسبت های مالی را مثبت تر ارزیابی می کنند [۵].

مسیح آبادی و پوریوسف در پژوهشی تحت عنوان «سبک شناختی حسابرس، تعدد نسبت‌های مالی و قضاوت نسبت به تداوم فعالیت»، تأثیر سبک شناختی حسابرس و حجم اطلاعات را بر کیفیت اظهار نظر در مورد تداوم فعالیت بررسی نمود. سؤالات و فرضیه‌های تحقیق بر مبنای تئوری شرودر، درایور و استرافر در مورد پردازش اطلاعات می باشد. طبق این تئوری، توانایی افراد برای پردازش اطلاعات بستگی به سبک شناختی آنها داشته و با افزایش اطلاعات کاهش می‌یابد [۶]. حسابرسان مورد آزمون که مدیران ارشد، مدیران و سرپرستان ارشد سازمان حسابرسی بودند، تحت دو آزمون شامل "آزمون سبک شناخت" و "آزمون اظهار نظر نسبت به تداوم فعالیت" قرار گرفتند. بر مبنای آزمون سبک شناخت، حسابرسان مورد آزمون به دو گروه "انتزاعی" و "عینی" تقسیم شدند. آزمون اظهار نظر نسبت به تداوم فعالیت نیز بر اساس پرسشنامه‌های مشتمل بر نسبت‌های مالی دو سال متوالی شش شرکت واقعی انجام گرفت و تأثیر حجم اطلاعات از طریق تغییر تعداد نسبت‌های مالی در شرکت‌های مزبور مورد آزمون قرار گرفت. داده‌های بدست آمده از طریق مدل تحلیل واریانس یکطرفه و طرح اندازه‌های تکرار شده ۲ در ۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها حاکی از آن بود که توانایی حسابرسان برای پردازش اطلاعات به سبک شناختی آنها بستگی دارد و از تئوری شرودر، درایور و استرافر پیروی می‌کند: حسابرسان انتزاعی نسبت به حسابرسان عینی، با پردازش اطلاعات کمتری با اضافه بار (اشباع) اطلاعات مواجه می‌شوند.

گول در پژوهشی تحت عنوان «گزارش حسابرسی مشروط، سبک شناختی وابسته به زمینه و تأثیر آنها بر تصمیم‌گیری» تأثیر نوع اظهار نظر حسابرس و سبک شناختی دریافت‌کننده گزارش حسابرسی بر تصمیمات اتخاذ شده توسط دریافت‌کننده گزارش حسابرسی را بررسی کرد. گول از ۳۴ مسؤل بانک خواست که قیمت سهام شرکت‌های فرضی را برآورد کنند. یک گروه از آزمون‌شوندگان اطلاعات صورت‌های مالی شرکتی که گزارش حسابرسی آن مشروط بود را دریافت کردند و گروه دیگر اطلاعات مشابه صورت‌های مالی شرکتی با گزارش حسابرسی مقبول را دریافت کردند. یافته این تحقیق نشان داد که برآوردهای قیمت سهام توسط افراد با سبک شناختی مستقل از زمینه، با

تفاوت در اظهار نظر حسابرسی، تغییر نمی کند. ولی افراد با سبک شناختی وابسته به زمینه، قیمت سهام شرکت با اظهار نظر مشروط حسابرسی را کمتر بر آورد کردند. تفسیر گول از نتیجه پژوهش وی به این شرح است، که آزمون شوندگان مستقل از زمینه ساختار صورت های مالی را تغییر می دهند و اظهار نظر مشروط حسابرسی برای کاهش قیمت سهام به اندازه کافی جدی نیست، پس در فرایند تغییر ساختار در نظر گرفته نمی شود. ولی آزمون شوندگان وابسته به زمینه ساختار صورت های مالی را تغییر نمی دهند، در نتیجه بر آوردشان از قیمت سهام در صورت مشروط بودن اظهار نظر حسابرسی، کاهش می یابد [۱۳]

هانسن در پژوهشی تحت عنوان « تأثیر حجم اطلاعات و سبک شناختی بر کیفیت تصمیم در شرایط تصمیم گیری وخیم مالی» تأثیر حجم اطلاعات و سبک شناختی حسابرسی را در پیش بینی ورشکستگی شرکت ها بررسی کرد. در این بررسی که مبنای اصلی تحقیق حاضر را در بر می گیرد، ۴۸ حسابرس بر اساس پرسشنامه سبک یادگیری کلب به حسابرسان عینی و حسابرسان انتزاعی تقسیم شدند و از آن ها خواسته شد که ورشکستگی یا عدم ورشکستگی ۱۸ مورد شرکت واقعی را در سال آینده پیش بینی کنند. در این بررسی برای حجم اطلاعات از سطوح چهار، شش و هشت نسبت مالی استفاده شد. فرضیه های این بررسی بدین شرح بود: ۱- بین صحت پیش بینی حسابرسان عینی و حسابرسان انتزاعی در سطح چهار نسبت مالی تفاوت معناداری وجود ندارد ۲- صحت پیش بینی حسابرسان انتزاعی در سطح شش و هشت نسبت مالی بیشتر از حسابرسان عینی است ۳- با افزایش حجم اطلاعات از چهار نسبت مالی به شش نسبت مالی و از شش نسبت مالی به هشت نسبت مالی، صحت پیش بینی ها افزایش خواهد یافت ۴- سطح اطمینان آزمون شوندگان با افزایش نسبت های مالی، افزایش می یابد. برای آزمون فرضیه ها از مدل تحلیلی واریانس دو عاملی استفاده شده و آزمون فرضیه ها، تنها فرضیه اول را تأیید شد. یافته های این بررسی که عدولی از تئوری شرودر درایور و استرافر محسوب می شود، نشان داد که آزمون شوندگان با اضافه بار (اشباع) اطلاعات مواجه نشدند [۱۴].

کیسی در پژوهشی تحت عنوان « تغییر حجم اطلاعات حسابداری: تأثیر بر پیش بینی ورشکستگی توسط مسئولین اعطای وام»، تأثیر حجم اطلاعات حسابداری بر مسئولین ۱۲۲ بانک و توانایی آن ها برای پیش بینی ورشکستگی را بررسی کرد. در این پژوهش آزمون شونندگان به سه گروه تقسیم شدند. شش نسبت مالی، سه سال متوالی برای ۱۰ شرکت واقعی در اختیار گروه اول (گروه حجم کم اطلاعات) قرار گرفت. اطلاعات فوق بعلاوه صورت سود و زیان و ترازنامه در اختیار گروه دوم (گروه حجم متوسط اطلاعات) قرار گرفت و اطلاعات دو گروه قبلی به علاوه یادداشت های پیوست صورت های مالی در اختیار گروه سوم (گروه حجم زیاد اطلاعات) قرار گرفت. یافته های این پژوهش نشان می دهد که گروه حجم متوسط اطلاعات نسبت به گروه حجم کم اطلاعات، عملکرد بهتری داشتند، بدون اینکه زمان بیشتری در تصمیم گیری صرف کنند و گروه حجم زیاد اطلاعات پیش بینی های صحیح تری نداشته، ولی زمان بیشتری برای تصمیم گیری صرف کردند. این پژوهش تأیید کننده اضافه بار اطلاعات، مطروحه در تئوری شرودر درایور و استرافر می باشد [۹]

واسن، هایز و باکر در پژوهشی تحت عنوان « بررسی سبک های شناختی حسابرسان» سبک شناختی حسابرسان را در ارتباط با قضاوت حسابرسان بررسی کردند در این بررسی ۲۵ حسابرسان با تجربه بر اساس MBTI و تست تحمل در برابر ابهام به انواع سبک های شناختی تقسیم شدند و یک مورد حسابرسان کامپیوتری دریافت کردند، تا در مورد سطح اهمیت نتیجه گیری کنند. نتایج این بررسی نشان داد که مقدار اطلاعات پردازش شده و زمان لازم برای پردازش اطلاعات برای حسابرسان با سبک شناختی متفاوت، یکسان نیست [۳۱].

پینکاس در پژوهشی تحت عنوان «تفاوت های فردی حسابرسان و ارائه قضاوت های منصفانه حسابرسان»، ارتباط بین سبک شناختی و تصمیم گیری را در حیطه حسابرسان بررسی کرد. در این بررسی ۱۱۹ حسابرسان بر اساس متغیرهای وابسته به / مستقل از زمینه و تحمل / بی صبری در برابر ابهام بعنوان سبک شناختی تقسیم بندی شدند و از آنها خواسته

شد تا در مورد ارائه منصفانه حساب موجودی کالا اظهار نظر کنند. یافته های این بررسی نشان داد حسابرسان مستقل از زمینه و متحمل در برابر ابهام اظهار نظرهای صحیح تری دارند [۲۶].

درمر در پژوهشی تحت عنوان «ویژگی های شناختی و اهمیت ادراک اطلاعات» ارتباط میان بی صبری افراد در مقابل ابهام و مقدار و نوع اطلاعاتی که افراد در رابطه با آن درک می کنند، بررسی کرد. آزمون شونندگان ۴۴ مدیر فروش در شرکت های بزرگ نفتی بودند. از آنها خواسته شد که ۷۲ مورد از اطلاعاتی که نشان دهنده کار یک مدیر فروش است، را مرتب کردند. یافته های تحقیق نشان دهنده ارتباط منفی میان تحمل ابهام و مقدار اطلاعات درک شده می باشد [۱۲].

۴) فرضیه ها

از آنجایی که سنجش متغیرهای فردی در فرایند ادراک (حسی و شهودی) مشکل است، در اکثر تحقیقات صورت گرفته از سبک مستقل از زمینه و وابسته به زمینه استفاده شده است. این سبک بعنوان جانشین برای روابط متقابل متغیرهای متعدد بکار می روند. واستی و پارت، پینکاس، برناردی، اندرسون و ریکر^۵ در تحقیقات مشابهی بر روی مدیران و حسابرسان از سبک شناختی مستقل از زمینه و وابسته به زمینه بعنوان تفاوت های فردی استفاده کرده و اثر آن بر عملکرد، وظیفه یا کار را بررسی کردند.

افراد وابسته به زمینه، توانایی کمتری برای رسیدن به ادراک و مشاهدات صحیح از طریق نادیده گرفتن زمینه یا بافت دارند، بنابراین ممکن است تحت تأثیر محیط یا اطلاعات جانبی قرار گیرد، که هیچ ارتباطی به موضوع تصمیم ندارد. مشاهده و ادراک در افراد وابسته به زمینه به وسیله سازماندهی کلی زمینه می باشد. در نتیجه در مشاهده و ادراک بخش های ناپیوسته زمینه ناتوانی نسبی دارند.

در تحقیق حاضر، صورتهای مالی تعدادی شرکت بدون نام جهت برآورد قیمت سهام در اختیار نمونه ای از کارگزاران و کارشناسان شرکتهای سرمایه گذاری قرار می گیرد. جهت سنجش استقلال و وابستگی برآوردهای صورت گرفته نسبت به زمینه، صورتهای مالی منتخب این شرکتهای همراه گزارش حسابرسی به آزمون شوندگان داده می شود و اظهارنظر حسابرسی به عنوان زمینه در نظر گرفته می شود. انتظار می رود نوع اظهارنظر حسابرسی بر برآورد قیمت سهام توسط آزمون شوندگان وابسته به زمینه تأثیر داشته باشد و بالعکس بر برآورد قیمت سهام توسط آزمون شوندگان مستقل از زمینه تأثیر نداشته باشد.

بر اساس مطالب فوق فرضیه های تحقیق حاضر به این شرح تدوین می شود:

۱- برآورد قیمت سهام توسط ارزیابان مستقل از/ وابسته به زمینه، با نوع اظهار نظر حسابرسی ارتباط معنی داری ندارد.

۲- برآورد قیمت سهام توسط ارزیابان وابسته به زمینه، با نوع اظهار نظر حسابرسی ارتباط معناداری دارد.

بررسی سطح اطمینان تصمیم گیرندگان نیز بخش عمده ای از تحقیقات تصمیم گیری محسوب می شود. همانطور که اسنوبال اشاره می کند: اطمینان متعصبانه و نامناسب در قضاوت ... منجر به خزه های زیاد در قضاوت و تصمیمات تصادفی و ناآگاهانه می شود. طبق نتایج بررسی های مشابه، افراد وابسته به زمینه نسبت به تصمیماتی که می گیرند، در مقایسه با افراد مستقل از زمینه، اطمینان بیشتری دارند.

بنابراین فرضیه سوم بررسی حاضر، به این شرح تبیین می گردد:

۳- سطح اطمینان ارزیابان وابسته به زمینه نسبت به تصمیم ایشان از سطح اطمینان ارزیابان مستقل به زمینه بیشتر است.

۵) روش تحقیق

تحقیق حاضر از انواع تحقیقات توصیفی است. آزمون شوندگان در معرض دو آزمون شامل آزمون سبک شناخت و آزمون تصمیم گیری قرار می گیرند. آزمون سبک شناخت،

شامل پرسشنامه استاندارد اشکال نهفته ویتگن می باشد و آزمون تصمیم گیری مشتمل بر پرسشنامه هایی مبتنی بر صورتهای مالی اساسی ۶ شرکت بدون نام (شامل صورت سود و زیان و ترازنامه) به همراه گزارش حسابرسی می باشد که در اختیار آزمون شوندگان قرار می گیرد و از آنها خواسته می شود تا قیمت سهام این شرکت ها را برآورد کنند. این ۶ شرکت به گونه ای انتخاب می شوند که گزارش حسابرسی ۳ شرکت، مشروط و گزارش حسابرسی ۳ شرکت، مقبول باشد. از آنجایی که محققان به قیمت واقعی سهام شرکت های منتخب دسترسی دارند، اگر آزمون شوندگان قیمت سهام را کمتر از قیمت واقعی برآورد کنند، برآورد کمتر در نظر گرفته می شود و اگر آزمون شوندگان قیمت سهام را بیشتر از قیمت واقعی برآورد کنند، برآورد بیشتر در نظر گرفته می شود. سپس داده های بدست آمده از طریق مدل های آمار توصیفی، آزمون کای دو پیرسن، درستی مایم و آزمون فیشر و تحلیل واریانس سه طرفه برازش شده و تأیید یا عدم تأیید فرضیه های تحقیق بررسی می شود.

۵-۱) آزمون شوندگان و نحوه انجام کار

در بررسی حاضر، ۶۰ نفر از کارگزاران و کارشناسان شرکت های سرمایه گذاری، مورد آزمون قرار گرفتند. این آزمون ها در دو قسمت انجام گرفت: «آزمون سبک شناخت» و «آزمون برآورد قیمت سهام». تعداد پاسخ های دریافتی ۳۰ مورد بود. حجم نمونه مورد بررسی، با توجه به اینکه هر آزمون شونده قیمت سهام ۶ شرکت را برآورد کردند، ۱۸۰ برآورد (۳۰×۶) می باشد.

آزمون سبک شناخت، از طریق پرسشنامه اشکال نهفته ویتگین به عمل آمد. این پرسشنامه از اشکال پیچیده ای، در سه بخش تشکیل شده است. در هر قسمت، آزمون شوندگان باید اشکال ساده مربوطه را که در اشکال پیچیده نهفته است، مشخص نمایند. ضریب پایایی این پرسشنامه در تحقیقات مشابه، آلفای کرونباخ بین ۶۹ تا ۷۸ درصد و ضریب اسپرمن - براون، بین ۸۲ تا ۹۳ درصد گزارش شده است. طبق این آزمون از ۳۲ نفر

حسابرس، ۱۵ نفر مستقل از زمینه و مابقی وابسته به زمینه بودند، به عبارت ۴۶ درصد آزمون شوندگان مستقل از زمینه و ۵۴ درصد آزمون شوندگان وابسته به زمینه بودند. آزمون آزمون برآورد قیمت سهام با استفاده از پرسشنامه هایی مشتمل بر ترازنامه، صورت سود و زیان و گزارش حسابرسی ۶ شرکت واقعی بدون نام به عمل آمد. از ۶ شرکت منتخب، گزارش حسابرسی ۳ شرکت، مشروط و ۳ شرکت، مقبول بودند.

۶) آزمون فرضیه های تحقیق

فرضیه شماره یک: برآورد قیمت سهام توسط ارزیابان مستقل از زمینه، با نوع اظهار نظر حسابرسی ارتباط معنی داری ندارد.

مقدار احتمال مربوط به هر سه آزمون کای دو پیرسن، درست نمایی ماکزیمم و آزمون فیشر برابر ۰/۰۰۰ می باشد که از ۰/۰۵ کوچکتر است. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر آماری ($H_0: P_{ij} = P_{i+}P_{+j}$) مبنی بر استقلال دو متغیر رد می شود، در نتیجه بین برآورد قیمت سهام و نوع اظهار نظر حسابرسی ارتباط معنی داری وجود دارد و فرضیه شماره یک تحقیق تأیید نمی گردد.

تعداد ۱۵ برآورد قیمت سهام با گزارش حسابرسی مقبول، برآورد منفی بوده است که معادل ۱۶/۷٪ حجم نمونه می باشد. تعداد ۳۰ برآورد قیمت سهام با گزارش حسابرسی مقبول، برآورد مثبت بوده است که معادل ۳۳/۳۳٪ حجم نمونه می باشد. تعداد ۳۵ برآورد قیمت سهام با گزارش حسابرسی مشروط، برآورد منفی بوده است که معادل ۳۸/۹٪ حجم نمونه می باشد و تعداد ۱۰ برآورد قیمت سهام با گزارش حسابرسی مشروط، برآورد مثبت بوده است که معادل ۱۱/۱٪ حجم نمونه می باشد.

			بر آورد قیمت سهام		Total
			baravord manfi	baravord mosbat	
اظهار نظر حسابرس	maqbol	Count	15	30	45
		% of Total	16.7%	33.3%	50.0%
	mashrot	Count	35	10	45
		% of Total	38.9%	11.1%	50.0%
Total		Count	50	40	90
		% of Total	55.6%	44.4%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	18.000 ^b	1	.000	.000
Continuity Correction ^a	16.245	1	.000	
Likelihood Ratio	18.693	1	.000	
Fisher's Exact Test				
Linear-by-Linear Association	17.800	1	.000	
N of Valid Cases	90			

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 20.00.

فرضیه شماره دو: بر آورد قیمت سهام توسط ارزیابان وابسته به زمینه، با نوع اظهار نظر حسابرسی ارتباط معنی داری دارد.

مقدار احتمال مربوط به هر سه آزمون کای دو پیرسن، درستنمایی ماکزیمم و آزمون فیشر به ترتیب برابر ۰/۰۲۶، ۰/۰۲۶ و ۰/۰۴۳ می باشد که همگی از ۰/۰۵ کوچکتر، بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر آماری ($H_0: P_{ij} = P_{i+}P_{+j}$) مبنی بر استقلال دو متغیر رد می شود، که این مؤید ارتباط بین بر آورد قیمت سهام و نوع اظهار نظر حسابرسی می باشد.

تعداد ۲۵ بر آورد قیمت سهام با گزارش حسابرسی مقبول، بر آورد منفی بوده است که معادل ۲۴/۵٪ حجم نمونه می باشد. تعداد ۲۶ بر آورد قیمت سهام با گزارش حسابرسی مقبول، بر آورد مثبت بوده است که معادل ۲۵/۵٪ حجم نمونه می باشد. تعداد ۳۶ بر آورد

قیمت سهام با گزارش حسابرسی مشروط، برآورد منفی بوده است که معادل ۳/۳۵٪ حجم نمونه می باشد و تعداد ۱۵ برآورد قیمت سهام با گزارش حسابرسی مشروط، برآورد مثبت بوده است که معادل ۷/۱۴٪ حجم نمونه می باشد.

با توجه به اینکه ۳/۳۵٪ برآورد قیمت سهام با گزارش حسابرسی مشروط و ۵/۲۴٪ برآورد قیمت سهام با گزارش حسابرسی مقبول، منفی بوده است، بنابراین ارزیابان وابسته به زمینه، قیمت سهام شرکت های با اظهار نظر حسابرسی مشروط را کمتر برآورد می کنند و در نتیجه فرضیه شماره دو تحقیق تأیید می گردد.

			برآورد قیمت سهام		Total
			baravord manfi	baravord mosbat	
اظهار نظر حسابرس	maqbol	Count	25	26	51
		% of Total	24.5%	25.5%	50.0%
	mashrot	Count	36	15	51
		% of Total	35.3%	14.7%	50.0%
Total		Count	61	41	102
		% of Total	59.8%	40.2%	100.0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4.935 ^b	1	.026	.043
Continuity Correction ^a	4.078	1	.043	
Likelihood Ratio	4.982	1	.026	
Fisher's Exact Test				
Linear-by-Linear Association	4.886	1	.027	
N of Valid Cases	102			

a. Computed only for a 2x2 table

b. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 20.50.

با توجه به اینکه فرضیه شماره یک تحقیق مبنی بر ارتباط معنی دار قیمت سهام برآورد شده توسط ارزیابان مستقل از زمینه با نوع اظهار نظر حسابرسی، تأیید نگردید، محققان فرضیه های تحقیق را تفکیک کردند. نتایج این بررسی به شرح زیر است:

۱- ارزیابان مستقل از زمینه، قیمت سهام شرکتهای با اظهار نظر حسابرسی مشروط را منفی برآورد نمی کنند.

ارزیابان مستقل از زمینه، قیمت سهام ۳۵ شرکت با اظهار نظر حسابرسی مشروط (معادل ۷۸٪ حجم نمونه) را منفی و قیمت سهام ۱۰ شرکت با اظهار نظر حسابرسی مشروط (معادل ۲۲٪ حجم نمونه) را مثبت برآورد کرده اند. از طرفی مقدار احتمال مربوط به آزمون فرضیه آماری $H_0: P_- \geq P_+$ در مقابل فرضیه $H_1: P_- < P_+$ برابر ۰/۰۰۰ می باشد که از ۰/۰۵ کوچکتر است، بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر آماری رد شده و فرض مقابل ($H_1: P_- < P_+$) تایید می شود. بنابراین این فرضیه رد می شود.

۲- ارزیابان مستقل از زمینه، قیمت سهام شرکتهای با اظهار نظر حسابرسی مقبول را مثبت برآورد نمی کنند.

ارزیابان مستقل از زمینه، قیمت سهام ۱۵ شرکت با اظهار نظر حسابرسی مقبول (معادل ۳۳٪ حجم نمونه) را منفی و قیمت سهام ۳۰ شرکت با برآورد با اظهار نظر حسابرسی مقبول (معادل ۶۷٪ حجم نمونه) را مثبت برآورد کرده اند. از طرفی مقدار احتمال مربوط به آزمون فرضیه آماری $H_0: P_- \leq P_+$ در مقابل فرضیه $H_1: P_- > P_+$ برابر ۰/۰۱۲۵ می باشد که از ۰/۰۵ کوچکتر است بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر آماری رد شده و فرض مقابل ($H_1: P_- > P_+$) تایید می شود. بنابراین این فرضیه نیز رد می شود.

۳- ارزیابان وابسته به زمینه، قیمت سهام شرکتهای با اظهار نظر حسابرسی مشروط را منفی برآورد می کنند.

ارزیابان وابسته به زمینه، قیمت سهام ۳۶ شرکت با اظهار نظر حسابرسی مشروط (معادل ۷۱٪ حجم نمونه) را منفی و قیمت سهام ۱۵ شرکت برآورد با اظهار نظر حسابرسی

مشروط (معادل ۲۹٪ حجم نمونه) را مثبت برآورد کرده اند. از طرفی مقدار احتمال مربوط به آزمون فرضیه آماری $H_0: P_- \leq P_+$ در مقابل فرضیه $H_1: P_- > P_+$ برابر ۰/۰۰۱۵ می باشد که از ۰/۰۵ کوچکتر است، بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر آماری رد شده و فرض مقابل ($H_1: P_- > P_+$) تایید می شود. بنابراین فرضیه مذکور تایید می شود.

۴- ارزیابان وابسته به زمینه، قیمت سهام شرکتهای با اظهار نظر حسابرسی مقبول را مثبت برآورد می کنند.

ارزیابان وابسته به زمینه، قیمت سهام ۲۵ شرکت با اظهار نظر حسابرسی مقبول (معادل ۴۶٪ حجم نمونه) را منفی و قیمت سهام ۲۶ شرکت با اظهار نظر حسابرسی مقبول (معادل ۵۱٪ حجم نمونه) را مثبت برآورد کرده اند. از طرفی مقدار احتمال مربوط به آزمون فرضیه آماری $H_0: P_- \leq P_+$ در مقابل فرضیه $H_1: P_- > P_+$ برابر ۰/۴۴۴ می باشد که از ۰/۰۵ بزرگتر است، بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرض صفر آماری رد نمی شود و فرضیه مذکور رد می شود.

از چهار فرضیه مطرح شده فوق، موارد ۱ و ۲ مربوط به فرضیه شماره یک تحقیق و موارد ۳ و ۴ مربوط به فرضیه شماره دو تحقیق می باشد. نتایج آزمون این ۴ فرضیه تفکیکی مؤید صحت آزمون فرضیه های تحقیق می باشد.

فرضیه شماره ۳: سطح اطمینان ارزیابان وابسته به زمینه نسبت به تصمیم ایشان از سطح اطمینان ارزیابان مستقل به زمینه بیشتر است.

جهت آزمون این فرضیه، یک مدل آماری سه طرفه که شامل آنالیز واریانس تاثیر سه عامل سبک شناختی، اظهار نظر حسابرس و برآورد قیمت سهام بر درصد اطمینان حسابرس می باشد، استفاده شده است:

$$Y_{ijkl} = \mu + A_i + B_j + C_k + AB_{ij} + AC_{ik} + BC_{jk} + ABC_{ijk} + \varepsilon_{ijkl}$$

مقدار احتمال مربوط به بررسی تفاوت معنی دار در متوسط سبک شناختی
 ($H_0: \mu_1 = \mu_2$) برابر ۰/۰۲۵ است که از ۰/۰۵ کوچکتر است، بنابراین با اطمینان ۹۵٪
 می توان گفت سبک شناختی بر درصد اطمینان موثر است.

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: $\bar{I}\bar{N}\bar{O}\bar{I}\bar{C}\bar{O}\bar{A}\bar{A}\bar{C}\bar{a}\bar{E}\bar{a}\bar{E}\bar{N}\bar{A}\bar{e}\bar{N}\bar{I}$

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	4457.043 ^a	7	636.720	3.736	.001
Intercept	582496.428	1	582496.428	3417.750	.000
sabk_shenakhti	870.621	1	870.621	5.108	.025
ezhamazar_hesabras	261.761	1	261.761	1.536	.217
baravord_qeymat_saham	958.357	1	958.357	5.623	.019
sabk_shenakhti * ezhamazar_hesabras	160.781	1	160.781	.943	.333
sabk_shenakhti * baravord_qeymat_saham	1216.424	1	1216.424	7.137	.008
ezhamazar_hesabras * baravord_qeymat_saham	647.502	1	647.502	3.799	.045
sabk_shenakhti * ezhamazar_hesabras * baravord_qeymat_saham	257.242	1	257.242	1.509	.221
Error	31359.623	184	170.433		
Total	746350.000	192			
Corrected Total	35816.667	191			

a. R Squared = .124 (Adjusted R Squared = .091)

بر خلاف انتظار ما ارزیابان مستقل از زمینه (با میانگین درصد اطمینان ۶۳ درصد) نسبت به
 ارزیابان وابسته به زمینه (با میانگین درصد اطمینان ۵۸ درصد) درصد اطمینان بیشتری داشته
 اند. در نتیجه این فرضیه رد می شود.

۶-۱) خلاصه نتایج آزمون فرضیه ها

نتیجه آزمون	اظهار نظر حسابرس				سطح احتمال	آماره فشر	درست نمایی ماکزیمم	کای دو پیرسون	فرضیه-ها
	مقبول		مشروط						
	بر آور د منفی	بر آور د مثبت	بر آور د منفی	بر آور د مثبت					
رد شد	۱۵	۳۰	۳۵	۱۰	۰/۰۵	۰/۰	۰/۰	۰/۰	فرضیه ۱
تایید شد	۲۵	۲۶	۳۶	۱۵	۰/۰۵	۰/۰۴۳	۰/۰۲۶	۰/۰۲۶	فرضیه ۲
مدل سه طرفه آنالیز واریانس تأثیر متغیرهای تحقیق بر درصد اطمینان									فرضیه ۳
تأیید شد	ارتباط سبک شناختی ارزیابان سهام بر درصد اطمینان نسبت به بر آورد								
رد شد	اطمینان بیشتر ارزیابان وابسته به زمینه نسبت به ارزیابان مستقل از زمینه								

۷) نتیجه گیری و کاربردهای تحقیق

۷-۱) تأثیر سبک شناختی تصمیم گیرندگان بر قضاوت و تصمیم گیری

الف) اظهار نظر حسابرسی بر بر آورد قیمت سهام توسط ارزیابان مستقل از زمینه تأثیر دارد: طبق متون مرتبط و یافته های تحقیقات مشابه، همانگونه که در فصل دوم به تشریح بحث گردید، انتظار میرفت نوع اظهار نظر حسابرسی بر بر آورد قیمت سهام توسط آزمونندگان مستقل از زمینه تأثیر نداشته باشد. ولی نتیجه آزمون فرضیه ۲ تحقیق حاضر بر خلاف متون و تحقیقات مشابه بین بر آورد قیمت سهام شرکتهای با اظهار نظر حسابرسی مشروط و شرکتهای با اظهار نظر حسابرسی مقبول توسط ارزیابان مستقل از زمینه، تفاوت معناداری را

نشان می دهد. در صورتی که انتظار می رود نوع گزارش حسابرسی بر فرایند ارزیابی، قضاوت و تصمیم گیری ارزیابان مستقل از زمینه مؤثر باشد.

ب) اظهار نظر حسابرسی بر برآورد قیمت سهام توسط ارزیابان وابسته به زمینه تأثیر دارد: متون تخصصی و یافته های تحقیقات مشابه مؤید این است که افراد وابسته به زمینه، توانایی کمتری برای رسیدن به ادراک و مشاهدات صحیح از طریق نادیده گرفتن زمینه یا بافت دارند، بنابراین ممکن است تحت تأثیر محیط یا اطلاعات جانبی قرار گیرد. لذا انتظار میرفت نوع اظهار نظر حسابرسی بر برآورد قیمت سهام توسط آزمون شوندگان وابسته به زمینه تأثیر داشته باشد. نتیجه آزمون فرضیه ۳ مؤید این ارتباط است.

از تفسیرهای مطرح شده در قسمت های الف و ب فوق الذکر، می توان نتیجه گرفت نوع اظهار نظر حسابرسی (زمینه تصمیم گیری) بدون توجه به نوع سبک شناختی بر برآورد قیمت سهام مؤثر است. ولی از آنجایی که فرضیه ۲ مبنی بر عدم تأثیر نوع اظهار نظر حسابرسی بر برآورد قیمت سهام توسط ارزیابان مستقل از زمینه رد و فرضیه ۳ مبنی بر تأثیر اظهار نظر حسابرسی بر برآورد قیمت سهام توسط ارزیابان وابسته به زمینه تأیید شده است، نتیجه گیری در مورد تأثیر سبک شناختی تصمیم گیرندگان بر قضاوت و تصمیم گیری مستلزم تحقیقات بیشتری است.

۲-۷) تأثیر سبک شناختی ارزیابان سهام بر درصد اطمینان آنها نسبت به برآوردشان

بر اساس نتایج بررسی های مشابه، انتظار می رفت افراد وابسته به زمینه نسبت به تصمیماتی که می گیرند، در مقایسه با افراد مستقل از زمینه، اطمینان بیشتری دارند، ولی بر خلاف انتظار، ارزیابان مستقل از زمینه (با میانگین درصد اطمینان ۶۳ درصد) نسبت به ارزیابان وابسته به زمینه با (میانگین درصد اطمینان ۵۸ درصد) درصد اطمینان بیشتری داشته اند، با توجه به اینکه اختلاف قابل توجهی بین درصد اطمینان دو گروه مشاهده نشده است،

قضاوت در خصوص تأثیر سبک شناختی ارزیابان سهام بر درصد اطمینان آنها نسبت به برآوردشان نیاز به تحقیقات بیشتری دارد.

۳-۷ کاربردها

تصمیم گیرندگان و استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری و حسابرسی باید بدانند که چه متغیرهایی بر استفاده آنها از اطلاعات تأثیر دارد، تا هنگام انتخاب و پردازش اطلاعات بهترین گزینش را داشته باشند. از آن جایی که افراد اطلاعات را به شیوه های متفاوتی استفاده می کنند، اگر ارجحیت های دریافت کنندگان اطلاعات حسابداری و حسابرسی، در فرآیند قضاوت و تصمیم گیری لحاظ شود، می توانیم امیدوار باشیم که استفاده از اطلاعات جهت اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری کاراتر و موثرتر شود. از طرف دیگر با توجه به نحوه ادراک و پردازش اطلاعات توسط افراد و مدل های تصمیم گیری آنها، بهتر می توان پاسخ گوی نیازهای اطلاعاتی آنها بود. نتایج آزمون فرضیه های تحقیق حاضر مؤید تأثیر سبک شناختی آزمون شوندگان بر قضاوت های ایشان می باشد. به این صورت که آزمون شوندگان وابسته به زمینه نسبت به آزمون شوندگان وابسته به زمینه، در فرایند ارزیابی قیمت سهام شرکت های نمونه با استفاده از صورتهای مالی نقش کمتری به گزارش حسابرسی آن شرکت ها دادند. نتیجه این آزمون می تواند در تقسیم کار به این صورت کاربرد داشته باشد: در وظایف ارزیابی، قضاوت و تصمیم گیری که اطمینان نسبی به مدارک پیشیان حاصل شده است، ارزیابان وابسته به زمینه مناسب تر می باشد و در وظایف ارزیابی، قضاوت و تصمیم گیری که اطمینان نسبی به مدارک پیشیان حاصل نشده است، ارزیابان مستقل به زمینه مناسب تر می باشد.

علاوه بر این، تحقیق حاضر به ادبیات حسابداری نیز کمک می کند و به شواهد تجربی در خصوص ارتباط سبک شناختی و فرآیندهای تصمیم گیری اضافه می کند و از اولین تلاشهایی به شمار می آید که برای تعیین اثر سبک شناخت بر فرایندهای تصمیم گیری در کشور ما صورت گرفته است.

۸) محدودیت های تحقیق

محدودیت های بررسی حاضر، مشابه محدودیتهای تحقیقات تجربی است. اول اینکه استفاده از محیط تجربی، کنترل تجربی را تقویت می کند، ولی قابلیت تعمیم نتایج را محدود می کند.

دوم اینکه، پژوهش حاضر نمی تواند انعکاسی از وظیفه واقعی ارزیابی قیمت سهام توسط ارزیابان سهام باشد. زیرا کارشناسان و ارزیابان سهام، علاوه بر صورتهای مالی و گزارش حسابرسی از سایر اطلاعات مالی و غیر مالی استفاده می کنند، از جمله روندهای تغییر قیمت سهام، روندهای اقتصادی صنعت مربوطه و کل اقتصاد، برنامه آتی مدیریت شرکت، سیاستهای پولی و مالی دولت و .... استفاده می کنند.

۹) پیشنهاد برای تحقیقات آتی

۱- پیشنهاد می گردد تحقیقاتی با استفاده از سایر سبک های شناخت و تأثیر آنها بر تصمیم گیری های حسابداران و حسابرسان صورت گیرد.

۲- پرسشنامه های تحقیق حاضر، وظیفه واقعی ارزیابی، قضاوت و تصمیم گیری ارزیابان را منعکس نمی کند. پینکاس نیز بیان کرد که:

«... شواهد مرتبط با تأثیر افراد بر قضاوت حرفه ای لاقط در آن دسته از طرحهای پژوهشی که در بررسی پیچیدگی فرایند قضاوت حرفه ای ناکام مانده اند، کم می باشد». در بررسی های آتی در این خصوص باید وظایف واقع بینانه تری در نظر گرفته شود. همچنین رایت بیان کرده است که «برای درک ماهیت قضاوت... این مهم است که مطالعات در ابعاد واقع بینانه ای هدایت شوند» همچنین هوگارت در بررسی اش از تحقیقات سبک شناختی در حسابداری یادآور شد که تحقیقاتی باید طراحی شود که بهتر بتواند فرایندهای چندبعدی قضاوت را بررسی کنند. یکی از مدلهایی که کمک می کند

در وظایف ارزیابی اطلاعات به وظایف واقع بینانه تری برسیم، این است که متغیرهای بیشتری را ترکیب کنیم. همچنین برای اینکه وظیفه نشانگر تصمیم گیری های واقعی باشد، تحقیقات آتی می توانند تصمیمات آزمون شوندگان و گروههای آزمون شوندگان (به طور مثال حسابرسان و تیم های حسابرسی) را مقایسه کنند. اسلومن^۶ نیز در بررسی اش از مطالعات قضاوت گروهی دریافت که شاخص های گروهی محیط حسابرسی و حسابداری، در اکثر پژوهش های قضاوت و تصمیم گیری حسابداری مدنظر قرار نمی گیرند. از جمله تحقیقاتی که در ارتباط با فرایند قضاوت گروهی حسابرسان بوده و می تواند راه گشای محققان آتی باشد، کالاس، کالاس و پیکارد و استوکس^۸ می باشد نتیجه کلی این مطالعات این بوده است که گروهها، افراد را در وظایف پیش بینی بحرانهای مالی هدایت می کنند.

۳- یافته های پژوهش حاضر تنها در مورد ارزیابی قیمت سهام کاربرد دارد، لذا پیشنهاد می شود در سایر قضاوت های حرفه ای حسابرسی و حسابرسی از جمله ارزیابی سیستم کنترل داخلی، ارزیابی ریسک حسابرسی، ارزیابی سطح اهمیت و ... تحقیقات مشابهی انجام پذیرد.

۴- از آنجایی که فرایند تصمیم گیری و نقش تفاوت های فردی بر آن هنوز هم ابهامات قابل توجهی دارد، لذا پیشنهاد می شود، این قبیل پژوهش ها در سایر موارد از جمله بر روی حسابرسان، مدیران مالی و دانشجویان حسابداری انجام پذیرد.

پانوشت ها:

- 1-Reference Points
- 2- Singer, 1984
- 3- Slovic, 1972
- 4- Tversky, 1979
- 5- Decision Framing
- 7- Wright, 1988
- 8- Solomon, 1987
- 9- Chalos, 1985; chalos& Picard, 1985; stock, 1991

6- 1992, Awashti & Partt 1995, Penkas 1990, Bernardy 1993, Anderson

فهرست منابع

- ۱- بلکویی، احمد ریاحی. (۱۳۸۱)، "تئوری های حسابداری"، علی پارسایان، چاپ اول، دفتر پژوهش های فرهنگی تهران.
- ۲- خواجهوی، شکراله. قاسمی، میثم. (۱۳۸۴)، "فرضیه بازار کار و مالی رفتاری"، فصلنامه تحقیقات مالی، شماره ۲، صفحات ۴۹-۶۹.
- ۳- راعی، رضا. فلاح پور، سعید. (۱۳۸۳)، "مالیه رفتاری، رویکردی متفاوت در حوزه مالی"، فصلنامه تحقیقات مالی، شماره ۱۸، صفحات ۱۰۶-۷۷.
- ۴- سولسو، رابرت. ال. (۱۳۷۱)، "روان شناسی شناختی"، فرهاد ماهر، چاپ اول، انتشارات رشد تهران.
- ۵- عرب مازار یزدی، محمد. مسیح آبادی، ابوالقاسم. "ادراک اطلاعات حسابداری، قضاوت نسبت به آن ها و اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری". رساله دکتری رشته حسابداری. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی. دانشکده حسابداری و مدیریت؛ ۱۳۸۲
- ۶- مسیح آبادی، ابوالقاسم، پوریوسف، اعظم. (۱۳۸۷)، "سبک شناختی حسابرس، تعدد نسبت های مالی و قضاوت نسبت به تداوم فعالیت"، رساله کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی نیشابور.

۷- نوروزی ، صدف.(۱۳۸۱)،"بررسی تأثیر سبک های شناختی بر عملکرد دانشجویان..."،

رساله کارشناسی ارشد مدیریت، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده اقتصاد و مدیریت.

۸- Berzonsky, Michael D. (2008)," Identity Formation: The Role Identity Processing Style and Cognitive Processes", Journal of Personality and Individual Differences, 44: 645-655.

9- Casey C.J. (1980),"Variation Accounting Information Load: the Effect on Loan Officers Prediction of Bankruptcy", Journal of Accounting Review, 25: 78-95.

10- Casey. C.J. (1980),"the Usefulness of Accounting Ratios For Subjects Predictions of Corporate Failure: Replication and Extensions", Journal of Accounting Research, 18: 603-613.

11- Chan, Mike, M.K. (1995),"The Moderating Effects Of Cognitive Style and Recency Effects on the Auditors Belief Revision Process", Managerial Auditing Journal, Vol 10, 9: 22-28.

12- Dermer, J.D. (1973),"Cognitive Characteristics and the Perceived Importance of Information" Journal of Accounting Review, July: 511-519.

13- Gul, F.A. (1990), "Qualified Audit Reports, Field Dependence Cognitive Style, And Their Effects on Decision Making", Accounting and Finance, November: 15-27.

14- Hansen, James David. (1993)," The Effect Of Information Load And Cognitive Style On Decision Quality In a Financial Distress Decision Task", Dissertation For The Degree Of Doctor Of Philosophy , The University Of Nebraska- Lincoln .

15- Hirsch, Jr, Maurice L. (1994),"Advanced Manegment Accounting"International Thomson Publishing, Second Edition.

16- Keith Wright, Smith. (1988)," The Implications Of Allowing Cognitive Style Decision Approaches Of The Decision Maker To Determine The Information Format: An Experimental Examination Of Performance", Doctoral Dissertation, The University Of Mississippi.

17- Kutschera, IDA. (2002), "Cognitive Style And Decision Making: Implication Of Intuitive And Analytical Information Processing For Decision ", Philosophy Doctoral Dissertation, University Of Oregon.

18- Libby , R. Lewis , B.L.(2002)," Human Information Processing Research In accounting : The state Of the Art" , Annual Meeting Of AAA , Atlanta , Georgia.

- 19-Libby, R.Lewis B.L. (1982),"Human Information Processing Research In Accounting: The State Of The Art In 1982", Journal of Accounting Organization And Society, Vol 7, 3: 231-285.
- 20- Loo, Robert. (2000)," A psychometric evaluation of the General Decision-Making Style Inventory", Journal of Personality and Individual Differences, Vol29, 5:895-905.
- 21- Lusk, Edward J. (1972)," Cognitive Aspects of Annual Reports: Field Independence/ Dependence ", Journal of Accounting Research, No 10: 129-153.
- 22- Michaud, Stephane. (2002),"The Influence Information Processing Style on Decision Making Effectiveness", Doctor of Philosophy Dissertation, the University of Akron.
- 23-Mock, T.J., Estrin, T.Vasarhelyi, M. (1972), "Learning Patterns, Decision Approach, and Value of Information", Journal of Accounting, Supplement: 191-202.
- 24-Patel ,C. Day,R.(1996) ,"The Influence Of Cognitive Style On the Understand ability Of A Professional Accounting Pronouncement by Accounting Students", Journal Of British Accounting Review, 28 :139-154.
- 25- Peters, J.M. (1993)," Decision Making, Cognitive Science And Accounting: An Overview Of The Intersection", Journal of Accounting. Organization Society, Volume 18, 5: 383-405.

- 26- Pincus, K.V. (1990),"Auditor Individual Differences and Fairness of Presentation Judgments Auditing" *Journal Of practice & Theory*, 9:150-166.
- 27- Pratt, J. (1980)," The Effects of Personality on a Subjects Information Processing: A Comment", *Accounting Review*, July: 501-506.
- 28- Rezaei, A.R, Katz .L (2004)," Evaluation of the Reliability and Validity of the Cognitive Styles Analysis", *Journal of Personality and Individual Differences*, Vol 36, 6:1317-1326.
- 29- San Miguel, J.G. (1977),"The behavioral Sciences and Concepts and Standards for Management Planning and control", *Journal of Accounting Organizations and Society*, Vol2, 2: 177-186.
- 30- Snoball, D. (1980),"Some Effects of Accounting Expertise and Information Load: An Empirical Study", *Accounting Organizations and Society*, 3: 323-338.
- 31-Vaassen, E.H.J. Baker, R.Stephan Hayes, R. (1993), "Cognitive Style of Experienced Auditors in the Netherlands, *Journal of British Accounting Review*, Vol 25, 4: 367-382.

The effect of analyzer's cognitive style on share price estimation

Dr. Abolghasem Masihabadi

A Faculty member of Neyshabur Islamic Azad University
Azam Pouryousof

A Faculty member of Neyshabur Islamic Azad University
Rahebe Boroumand

A Faculty member of Minodasht Islamic Azad University

Abstract

This research is a study of effect of analyzer's cognitive style on share price estimation. Hypotheses draw upon Wit kin's theory of cognitive style. The field independent/ dependent cognitive style has a long and rich history as a psychological variable. Field dependent person have less ability for information selection with ignore emotion Information that has not any relationship in decision subject.

Management of investing Organizations was used as subject, and two exposes test: "test of Cognitive style "and" test of share price estimation".

"Test of Cognitive Style " accomplished by Wit kin's Inventory, and subjects placed in two main groups " field independent " and "field dependent"." Test of share price estimation" also, accomplished by inventors with financial statements and audit report of actual six firms.

Pearson Chi-Square, Fisher's Exact Test and Likelihood Ratio used to data analysis. Finding suggests that analyzer's cognitive style has affected on their valuation, judgment and decision about share price.